

Ochrana přírody

KULÉROVÁ PŘÍLOHA ročník 81 číslo 2 2026

ZPRÁVY / AKTUALITY / OZNÁMENÍ

TISKOVÁ ZPRÁVA

Ceny AOPK ČR uděleny: putují do Českého středohoří, Beskyd a Podyjí

Cena Agentury ochrany přírody a krajiny ČR se letos udělovala poosmé, již tradičně na konferenci Vybrané problémy naší přírody a krajiny, která byla tentokrát zaměřena na nové přístupy k péči o přírodu.

Cenu AOPK ČR si odnesl Matyáš Malý za šetrné zemědělské hospodaření v CHKO České středohoří a za významný podíl na rozsáhlé obnově stepí v přírodní rezervaci Milá [1]. Dalším oceněným byl Český svaz ochránců přírody Salamandr za 25 let intenzivní péče o přírodu a krajinu Beskyd, především za obnovu luk, mokřadů a lesů a propojování místních lidí při péči o toto pohoří [2]. Za nedávno zesnulého Tomáše Rothröckla, zakladatele národního parku Podyjí, si ocenění převzal jeho syn (medailonek Tomáše Rothröckla uveřejňujeme v tomto čísle na jiném místě).

„Příroda se nedá dlouhodobě chránit bez spolupráce s lidmi, kteří v krajině žijí. Všichni tři letošní ocenění jsou právě toho příkladem. Matyáš Malý je drobným soukromým zemědělcem, který navázal na rodinnou tradici a přispívá svým šetrným hospodařením k údržbě jedinečné krajiny Českého středohoří. ČSOP Salamandr se už pětadvacet let podílí na obnově luk, mokřadů a lesů v Beskydech. A Tomáš Rothröckl spojil celý svůj profesní život s péčí o krajinu Podyjí, ale zároveň hrál i významnou roli v začlenění české ochrany přírody do mezinárodních struktur. Všichni ukázali, jak důležitá je pro ochranu přírody práce na

Zástupci ČSOP Salamandr při přebírání Ceny AOPK ČR. Foto Tomáš Jůnek

místní úrovni,“ konstatuje František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Cena Agentury ochrany přírody a krajiny ČR se uděluje na základě doporučení Rady AOPK ČR. Chce upozornit na zajímavé osobnosti či počiny, které pomáhají zlepšit stav naší přírody. Přehled dosavadních laureátů je k dispozici zde: <https://aopk.gov.cz/web/cz/cena-aopk-laureati>. Nominace pro další ročník může zaslat kdokoli.

Poznámky:

[1] Matyáš Malý hospodaří na 135 ha zemědělské půdy, z níž velká část je v jeho osobním vlastnictví. Součástí vlastnictví je i vrch Milá (PR, EVL), s navazujícími travními porosty na úpatí. Dlouhodobě spolupracuje s AOPK ČR a zároveň se i aktivně podílí na péči o krajinu. Počáteční spolupráce v péči o přírodní rezervaci Milá a evropsky významnou lokalitu Vrch Milá zvolna přešla v realizaci nových opatření v širším okolí. V rámci krajinotvorných programů realizuje na svých pozemcích a na propachtované půdě obnovu širokolistých stepních trávníků formou

výřezů náletových dřevin, sečením a extenzivní pastvou ovcí a koz, tvorbou dvou tůň a v lokalitě Škarpy (Hlaniště) aktivně podporuje introdukovanou populaci syslů obecných. Zemědělská usedlost, jež tvoří zázemí jeho hospodářství, je dlouhodobě monitorována z hlediska výskytu sovy pálené, která zde ještě v roce 2015 hnízdila a v současné době je zde pozorována.

V rámci projektu LIFE+ Stepi lounského středohoří se podílel na rozsáhlé obnově stepí vrchu Milá a prováděl opakovanou aplikaci arboricidu na trnovníku akátu v přírodní rezervaci Milá.

V návaznosti na obnovu stepí v přírodní rezervaci v roce 2020 z vlastních prostředků zajistil rozdělení velké lesní parcely a podal žádost o rozhodnutí v pochybnosti, zda část pozemku stepního charakteru je PUPFL. Díky tomuto návrhu byly stepní partie Milé převedeny z lesního pozemku na trvalý travní porost, čímž se otevřela cesta k pravidelné péči o travní porosty přírodní rezervace tradiční extenzivní pastvou ovcí a koz. V rámci zajištění potřebného biotopu

pro motýla okáče metlicového se aktivně zapojil do výřezů a vyvětvení jasanů na vrcholu přírodní rezervace. Poznatky z péče o přírodní rezervaci prezentoval exkurzi estonských návštěvníků v roce 2023. Aktivně se zapojil do přípravy nového plánu péče o přírodní rezervaci Milá a nově vzniklé poznatky z této přípravy promítl do žádosti OPŽP na realizaci projektu Zlepšení stavu teplomilných trávníků v PR Milá, jehož cílem je obnova suchých stepních trávníků na úpatí vrchu v ploše 3,5 ha, zejména v jejich severní a západní části, které nebyly předešlými projekty řešeny.

Pro návštěvníky lokality Milá připravil naučnou stezku s interaktivními prvky „Do kopce a od kopce“, která vede kolem vrchu a jejíž otevření je plánováno na jaro roku 2026.

[2] ČSOP Salamandr je profesionální nezisková organizace, která už 25 let pečuje o přírodu a krajinu Beskyd. Od počátku se zaměřovala na péči o louky, mokřady i lesy v CHKO Beskydy a přilehlém okolí, jen na bezlesí jde dnes o desítky lokalit, o které se pravidelně stará.

Především se zaměřením na louky, mokřady a vzácný hmyz dlouhodobě realizují projekty z Operačního programu Životní prostředí. S prvním začali v roce 2008, celkem jich bylo 15, z toho v současnosti jich realizují hned pět. Kromě zaměstnanců na těchto projektech pracuje také 150 ovcí-valašek, rozdělených na 4 až 5 stád, se kterými kočují po desítkách míst v horách. Ty zajišťují přeměnu luk na extenzivní pastviny, v Beskydech tradičně významné stanoviště, které už téměř úplně ustoupilo. Ve spolupráci s výzkumným ústavem Oseva PRO řeší zajištění osiva místních lučních druhů a jejich návrat na lokality, kde by jinak návrat pestrosti byl časově nepřiměřeně náročný nebo nemožný.

I na loukách, ale především pak při péči o les se jim daří propojení ochrany přírody s firemním sektorem. Nejde jen o dlouhodobou finanční podporu, ale o každoroční zapojení mnoha firem do dobrovolnictví při výsadbách sloužících ke změně struktury lesa v plochách navazujících na cenná území nebo podporujících přeměny ve prospěch vzácných druhů, třeba tetřeva. Nezbytná je při tom spolupráce se správci lesa, ať už jde o Lesy ČR, nebo správu lesů církevních či obecních.

Ochránci ze Salamandru se podílejí také na monitoringu. Ve spolupráci s externími odborníky zajišťují sledování vybraných druhů motýlů

na velkém území a na mnoha plochách, o které pečují, provádějí velmi cenný, dlouhodobě opakovaný monitoring motýlů i dalšího hmyzu, který slouží k úpravě managementu. Podobně jim slouží trvalé monitorovací plochy sledované špičkovými odborníky. Z větších projektů zaměřených na monitoring je možné zmínit např. spolupráci s Ústavem biologie obratlovců AV ČR na monitoringu velkých šelem v Beskydech, prováděného včetně odchytů rysů. Salamandr byl také u přípravy vyhlášení několika přírodních rezervací a památek.

Od počátku působení se zaměřují na oslovování místních i návštěvníků oblasti. Spolu se Správou CHKO vydávali 18 let Zpravodaj CHKO Beskydy, jsou také tvůrci několika výstav nebo vícera naučných stezek, svým pojetím neobvyklých.

Na mnoha zásadnějších projektech pracovali v kooperaci s mnoha dalšími subjekty. Jako hlavní partner Moravskoslezského kraje se ČSOP Salamandr podílel v rámci projektu LIFE Morávka na likvidaci křídlatky, pilotním evropském projektu. Následovalo partnerství v projektu MS kraje LIFE INFORMS, na základě těchto zkušeností pak sami získali LIFE Beskydy na podporu horských smilkových trávníků. Díky znalosti programu se také stali partnerem MŽP v projektu LIFE NCP, který sloužil k propagaci a podpoře tohoto evropského nástroje v Česku. Byli také jedním z partnerů AOPK ČR v projektu LIFE Ze života hmyzu.

Celé čtvrtstoletí své existence také velmi úzce spolupracuje s AOPK ČR na managementových opatřeních realizujících plány péče o MZCHÚ a CHKO Beskydy. Ne nadarmo nazvali kalendář, který vydali pro spolupracující hospodáře, „Po nás Beskydy“. V regionu patří díky své práci mezi významnou a veřejností uznávanou ochrannářskou organizaci. ■

Karolína Šulová

Cena AOPK ČR v soutěži Česká cena za architekturu

AOPK ČR udělila již podeváté vlastní mimořádnou cenu v rámci soutěže Česká cena za architekturu, kterou pořádá Česká komora architektů. Ocenění obdržela realizace Kaple Panny Marie Na Pískách (Chrama, autoři: Ing. Martin Junek, Bc. Adam Cigler, Ing. arch Lucia

Chotěborová). AOPK ČR ocenila zejména záměr uchování paměti krajiny v podobě obnovení kaple v jednoduchém, ale současném pojetí u křížení tří cest na okraji vsi v zemědělské krajině. Netradiční konstrukční řešení s důrazem na detail kombinuje moderní prvky s tradičními motivy sakrální architektury, hmotové řešení reaguje na uspořádání cestní sítě. Kaple svým vzhledem a umístěním v krajině láká návštěvníky k zastavení a přispívá k uchování paměti konkrétního místa. Umístěním sošky Panny Marie uvnitř kaple jsou kolemjdoucí nuceni přistoupit blíže a nahlédnout do nitra kaple, aby mohli sošku spatřit. AOPK ČR oceňuje také obnovení drobné památky jako náhrady za původní kapli zbořenou v 60. letech 20. století.

Na druhém místě výběru AOPK ČR se umístil dům Oskar (Jan Žaloudek Architekt, autor: MgA. Jan Žaloudek). Dům se nachází v malebné historické obci Borotín poblíž Tábora, která patří mezi nejstarší obce na Táborsku. Dům těží ze silného genia loci, jelikož se nachází v barokní zahradě. V kombinaci se vhodně zvolenými materiály, netradičním řešením štítu a celkově minimalistickou fasádou tak vzniká velmi zajímavý objekt. Samotný interiér je řešen velkoryse s důrazem na jednoduchost, avšak také na detail.

Jako třetí v pořadí AOPK ČR ocenila realizaci chalupy Milada (ADR, autoři: MgA. Aleš Lapka, MgA. Petr Kolář, Ing. Pavel Čermák, Ing. arch. Filip Strnad, Ing. arch. Markéta Tkáčová, spoluautoři: Studio A91), která leží v lokalitě Nové Domky poblíž Horní Malé Úpy. Hmotové řešení je jednoduché, vycházející z typického tvaru horské chalupy. V návrhu je patrný důraz na tradiční řešení interiéru i exteriéru a použití typických materiálů pro horské chalupy. Z chalupy se ubytovaným naskýtají pohledy do okolní krajiny Krkonoš a interiéru s převahou dřeva tak navozuje pocit historické zástavby horských oblastí. ■

Vladimír Mikeš

Mezinárodní kurz revitalizací řek a mokřadů

Povodí Labe, státní podnik, zorganizovalo pod záštitou Ministerstva životního prostředí a ve spolupráci s Centrem pro teoretická studia Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR mezinárodní kurz revitalizací řek a mokřadů, který se konal v termínu

od 29. září do 3. října 2025 v Hradci Králové. Exkurze měřily na zdařilé projekty revitalizací na území Královéhradecka a Pardubicka.

V současnosti pátý ročník kurzů organizovaných v kontextu iniciativy the Carpathian Wetland Initiative region (regionální iniciativa Ramsarské úmluvy o mokřadech) byl zaměřen na příklady dobré praxe revitalizací mokřadů na národní i mezinárodní úrovni. Cílem kurzu byla také podpora porozumění a zlepšení komunikace napříč různými sektory – ochranou přírody, vodohospodářství, zemědělství, lesníky a např. soukromými vlastníky pozemků. Cenná byla diskuze o přípravě projektů, následné realizaci, navazujícím monitoringu, hodnocení úspěšnosti revitalizačních projektů a srozumitelné komunikaci s veřejností. První tři ročníky kurzů byly zaměřeny na revitalizace rašelinišť a pramenišť v oblasti Šumavy, Slavkovského lesa a Krušných hor. V letošním roce byl kurz zaměřen na revitalizace vodních toků a jejich niv, říčních ramen, tůň, rybníků a dalších mokřadů ve východních Čechách.

První den po oficiálním zahájení kurzu na půdě ředitelství státního podniku pokračoval kurz terénními exkurzemi v Poorličí. Navštívili jsme revitalizaci říčního ramene Orlice zvaného Jordán u Týniště nad Orlicí (viz článek v čísle 12/2021 Vodního hospodářství) a plánovanou revitalizaci mrtvého ramene Orlice zvaného Holštejn v extravilánu hradeckého Slezského Předměstí. V Týništi nad Orlicí byly obnoveny přírodní procesy přirozeného vývoje koryta Orlice, vznikají zde erodované břehy a tvoří se nové šterkové náplavy. Délka trasy Orlice byla prodloužena o 400 metrů. Při revitalizačním projektu byly také vytvořeny biotopové tůně a z technického průpichu bylo vytvořeno nové slepé rameno. Projekt přinesl mnoho benefitů pro biodiverzitu, má krajinářský význam, zvyšuje biotopovou i druhovou diverzitu, zlepšil hydromorfologický stav Orlice a příznivě ovlivnil vodní režim krajiny. Revitalizace mrtvého ramene Holštejn je zaměřena na zlepšení stavu degradovaného mrtvého ramene na území hodnotné části regulované nivy Orlice u Hradce Králové. Účastníci měli možnost pozorovat meandrující tok Orlice, aluviální louky a solitérní duby v extravilánu obce Blešno. Přírodní hodnoty evropsky významné lokality Orlice a Labe jsou natolik významné, že toto území bude s velkou pravděpodobností vymezeno jako mokřad mezinárodního významu.

Dopolední část druhého dne začala exkurzí do ptačího parku Josefovské louky poblíž

Kaple Panny Marie Na Pískách. Foto Tomáš Slavík

Josefovské pevnosti u Jaroměře, kterou odborně zaštilil správce parku Břeněk Michálek z České společnosti ornitologické. Historicky první ptačí park Josefovské louky se stal významnou ornitologickou lokalitou. Návrat mokřadních ptáků na dříve zaplavované louky v nivě Metuje byl umožněn díky velké podpoře stovek dárců odborné a laické veřejnosti. Velmi důležitým prvkem managementu je řízené zaplavování mokřadu a pastva velkých býložravců (spásání lokality zajišťují exmoorští pony a pratuři). Na lokalitě bylo pozorováno nebo slyšeno již 204 ptačích druhů, největší úspěch jsou cílové druhy, např. luční bahňáci, chňástalové a brodiví.

Pro zachování významných mokřadů biotopů má zásadní vliv nejenom ekologická obnova, ale hlavně také celkový způsob zacházení s krajinnými prvky. U rybníků Broumar v Opočně

a Drnov v Dobrušce zajistil odborný výklad Václav Kalenda, vedoucí Správy Kolowratského rybníkářství. Byla tak možnost porovnat jednotlivé formy rybníkářského hospodaření, rozdílů v péči o rybníky a možnosti obnovy biodiverzity. Rybník Drnov je díky extenzivní formě rybníkářského hospodaření významnou lokalitou pro makrofytní řasy, makrofyty, vážky, vodní hmyz, obojživelníky a vodní ptactvo.

Na závěr tohoto exkurzního dne jsme navštívili migrační zprůchodnění Divoké Orlice poblíž Orlického Záhoří a polské obce Lasówka. Osa koryta Divoké Orlice zde tvoří státní hranici, principem akce bylo nahrazení kaskádovitých stupňů migračně prostupným balvanitým skluzem. Obnova migrační cesty Divoké Orlice byla důležitá i pro evropsky významné druhy ryb, vranku obecnou (*Cottus gobio*) a střevli potoční (*Phoxinus phoxinus*).

Vlci obecní (*Canis lupus*) byli v letech 1995 a 1996 repatriováni do Yellowstonekého národního parku v Kanadě. Správci národního parku vypořádali k této akci na 160 000 připomínek veřejnosti. Foto Jan Plesník

Středeční část terénních exkurzí byla věnována intravilánovým revitalizacím, navštívili jsme revitalizace náhonu a říčních ramen Chrudimky v Chrudimi. Revitalizace náhonu je zaměřena na zpřírodnění náhonu, posílení estetické hodnoty území a obnovu biodiverzity, obnova říčních ramen Chrudimky je cílena na zlepšení sedimentace, samočisticí schopnost toku a např. obnovu migračních cest pro ryby a další vodní organismy. Povodí Labe ukázalo účastníkům exkurze právě probíhající revitalizaci přírodní památky Tůň u Hrobic. Michal Vávra seznámil s historií lokality, cíli projektu a informoval o letošním nálezu kriticky ohrožené rostliny puštičky pouzdernaté (*Lindernia procumbens*). Tento druh obnažených den byl nalezen právě díky ekologické obnově lokality.

Poslední část exkurzí nás zavedla na revitalizaci národní přírodní rezervace Bohdanečský rybník, která je významnou ornitologickou, batrachologickou a botanickou lokalitou. Investorem této rozsáhlé ekologické obnovy byla AOPK ČR a projekt má i po letech patrný revitalizační efekt, zejména pro diverzitu mokřadního ptactva i vodních rostlin. Při realizaci projektu bylo největší výzvou odstranění obrovského množství sedimentu, sladění jednotlivých ochrannářských zájmů a rybářského hospodaření. Slatinné louky v severovýchodní

části lokality v současnosti spásá atraktivní stádo skotského náhorního skotu.

Martin Trávníček ze spolku Pestré Polabí nás seznámil s obnovou Tichého rybníka u Lázní Bohdaneč. Původně degradovaný mokřad zarostlý rákosinou je obnovován pomocí pastvy, vegetační úpravy vedly k prosvětlení lokality a nové tůň poskytuje nové útočiště pro žáby, vodní hmyz, vodní a mokřadní rostliny.

Revitalizace přírodní památky Labiště pod Opočínkem spočívala v odtěžení bahnitých sedimentů, napojení mrtvého říčního ramene na Labe, vytvoření nového mokřadu a obnovu biologicky hodnotných litorálů. Povodí Labe vrátilo na lokalitu život, díky revitalizaci dochází k migraci ryb, rozmnožování obojživelníků na území přírodní památky a na lokalitu se po desítkách let vrátily ohrožené druhy vodních a mokřadních rostlin.

Na závěr terénního kurzu měli účastníci možnost sledovat ve večerních hodinách přilet velkého hejna jeřábů popelavých (*Grus grus*) na jejich nocoviště na Bohdanečském rybníku.

U všech navštívených revitalizací byli účastníci seznámeni s historií projektů, s jejich úskalími,

se specifiky jednotlivých opatření a s následnými benefity pro stanovištní a druhovou diverzitu, obnovu vodního režimu a další přírodní procesy.

Kurzu v Hradci Králové se účastnili odborníci z Maďarska (koordinátor projektu LIFE LOGOS4WATERS), Slovenska (Carpathian Wetland Initiative, Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Výskumný ústav vodného hospodárstva, Správa národného parku Veľká Fatra), Polska (Frankfurt Zoological Society, Varšavská univerzita), Ukrajiny (Frankfurt Zoological Society) a Srbska (Program OSN pro životní prostředí). Účastníci kurzu také prezentovali své vlastní revitalizační projekty, došlo tak k cenné výměně znalostí a idejí při obnově mokřadů. Tyto kurzy přinášejí příležitosti obohatit experty o znalosti a nástroje, které jsou nezbytné pro úspěšnou obnovu a ochranu vodních toků, říčních ramen, tůň, rybníků a dalších cenných mokřadů.

Povodí Labe, státní podnik, děkuje všem účastníkům exkurze, organizátorkám Libuši Vlasákové z Ministerstva životního prostředí a Martině Eiseltové z Centra pro teoretická studia Univerzity Karlovy a Akademie věd ČR za spolupráci. Rádi bychom dále touto cestou poděkovali Břeňkovi Michálkovi z České společnosti ornitologické, Václavu Kalendovi ze Správy Kolowratského rybářství, Vlastimilu Peřinovi a Šarce Jiráské z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, Alešovi Zvárovi, Haně Dušánkové z města Chrudim, Jaroslavu Lohniskému z firmy ŠINDLAR, s. r. o., Martinovi Trávníčkovi ze spolku Pestré Polabí a panu Aloisi Holubovi za profesionální a přátelské vedení exkurzí. ■

Michal Vávra

NOVINKY Z VĚDY A VÝZKUMU

Zbytky pesticidů mění složení a fungování půdních společenstev

Negativní vliv pesticidů (chemických látek sloužících k hubení škůdců) na organismy žijící nad

zemí, kupř. ptáky nebo včely, je znám již delší dobu. Mnohem méně toho ale víme o jejich dopadu na společenstva osídlující půdu, ačkoliv se některá z nich přímo podílejí na rozkladu uvedených chemických sloučenin.

Julia Köningerová z univerzity ve španělském Vigu zkoumala s početným kolektivem spolupracovníků působení 63 pesticidů na vybrané skupiny půdní bioty – živé složky ekosystému (*Nature*, 650, 367–373, 2026). Na 373 lokalitách rozmístěných ve všech členských státech Evropské unie a ve Velké Británii vědci odebrali ve vegetačním období půdní vzorky. Většina uvedených stanovišť se nacházela na orné půdě oseté jednoletými plodinami, ale materiál pochází i z ploch víceletých píceň, nedávno přeměněných travinných porostů, rozsáhlých trávníků a jehličnatých a listnatých lesů. Přítomnost organismů badatelé zjišťovali metodami molekulární genetiky: zaměřili se při tom na archea, bakterie, houby, protisty, hlísty a členovce. Archea představují starobylé jednobuněčné organismy, jež nevytvářejí buněčné jádro a od bakterií a eukaryot se liší unikátním složením membrán a dědičnou informací. Protisté jsou umělá „sběrná“ skupina zahrnující všechny eukaryontní, tj. buněčné jádro vytvářející organismy, které nepatří mezi mnohobuněčné živočichy, vyšší rostliny nebo houby.

Výzkumníci zjistili zbytky pesticidů na 70 % lokalit, kde byly druhým nejvýznamnějším činitelem (hnací silou) určujícím fungování půdní bioty, a to hned po vlastnostech půdy, jako je obsah vody, pH nebo množství dostupného fosforu. Zbytky herbicidů, fungicidů a insekticidů změnila druhovou rozmanitost a funkční strukturu všech zkoumaných cílových i necílových skupin organismů. Látky používané na hubení škůdců ovlivnily v půdě působení mikrobiálních společenstev včetně jejich úlohy v koloběhu dusíku, a naopak potlačily některé prospěšné procesy, jako je mykorhiza (vzájemně výhodný vztah mezi půdními houbami a kořeny většiny rostlinných druhů) nebo působení hlístů živících se bakteriemi.

Na základě uvedených zjištění tým Köningerové doporučil, aby ověřování vlivu pesticidů na půdní biotu neprobíhalo jen u omezeného počtu skupin, jež mohou být kultivovány v laboratorních podmínkách. Sběr vzorků na obdobné testování by měl brát v úvahu i činitele, jako je využívání území, vlastnosti půd, podnebí nebo intenzita obhospodařování.

Do 80. let 20. století patřil turovitý sudokopytník takin (*Budorcas taxicolor*), obývajících hory střední a jihovýchodní Asie, v lidské péči k vysloveným raritám: i špičkové zoologické zahrady tehdy chovaly jednotlivá zvířata obvykle jen krátkou dobu. Foto Jan Plesník

Krkavci využívají při hledání mršin prostorovou paměť

Mrchožrouti často sledují predátory, aby se co nejdříve dostali k potravě. Krkavci velcí (*Corvus corax*) byli pozorováni, jak následují vlky obecné (*Canis lupus*) putující krajinou, řídí se vlčími stopami ve sněhu a zalétávají k místům, odkud se ozývá vytí jmenovaných psovitých šelem.

Uvedená zjištění chtěl ověřit badatelský tým vedený Matthiasem-Claudiem Lorettem z Univerzity veterinárního lékařství ve Vídni (*Science*, 391, 1151–1154, 2026). Ve známém Yellowstone národním parku označil miniaturními vysílačkami 69 krkavců, 20 vlků a 11 pum (*Puma concolor*). Zmiňovaná technika potvrdila, že krkavci sledovali vlky a pumy pouze vzácně. Místo toho rutinně navštěvovali místa, kde se často nacházely úlovky vlků. Na obdobné lokality se vraceli i ze vzdálenosti 150 km, a to během jediného dne, a činili tak stejně často jako v případě ploch se stálými potravními zdroji lidského původu, jako jsou skládky, biologické rybníky či městské prostředí. Krkavci si tak dobře pamatovali místa, kde vlci v minulosti ulovili kořist. Prostorová paměť a navigování tak hrají u mrchožroutů mnohem významnější úlohu, než se až dosud usuzovalo.

Hormonálně aktivní znečišťující látky v městských chráněných územích: co ukázala syndemie nemoci covid-19

Městská chráněná území často představují v urbanním prostředí útočiště fauny a flóry a obvykle hostí poměrně zachovalé přírodní či přírodě blízké ekosystémy. Navíc regulují místní ovzduší, omezují znečišťování vodních zdrojů, poskytují lidem příležitost k rekreaci a zvyšují cenu blízkých nemovitostí. Nicméně právě z okolního městského prostředí do nich pronikají i rozmanité znečišťující látky včetně hormonálně aktivních kontaminantů (HAC) ovlivňujících celou řadu druhů volně žijících živočichů. HAC se dostávají do vodního prostředí z umělých hmot, pesticidů používaných v zemědělství a v domácnostech, kosmetických přípravků a detergentů obsažených v pracích práscích.

Argentinské a jihoafrické environmentalisty řízené Yamilem E. Tavalierim z Městské univerzity v argentinském Santa Fé zajímala otázka, nakolik pozměnilo výskyt a množství HAC v chráněných územích v Santa Fé a Lomas de Zamora v provincii Buenos Aires omezení volného pohybu osob vyhlášené během syndemie nemoci covid-19 (*J. Nat. Conserv.*, 92, 127260,

Některé úseky řeka Aary byly ve Švýcarsku revitalizovány (Selhofenzopf, kanton Bern). Foto Jan Plesník

2026). Jako modelové HAC si vědci zvolili ženské a mužské pohlavní hormony.

Estrogenní a antiandrogenní hormony byly zaznamenány v povrchové vodě v obou městských rezervacích, přičemž se jejich koncentrace v průběhu zákazu opuštění domova snížila. Autoři proto zdůrazňují dosud podceňovaný význam informování, výchovy a vzdělávání široké veřejnosti o této otázce a nezbytnost zohlednit v péči o městská chráněná území výskyt HAC a jejich možných zdrojů.

Stárnoucí populace zvířat ohrožují ochranářské cíle zoologických zahrad

Vysazování jedinců odchovaných v zoologických zahradách do volné přírody v rámci rozmanitých repatriačních programů patří již delší dobu mezi tradiční přístupy druhové ochrany. K tomu připočteme, že zoo informují návštěvníky o ochraně přírody a zejména u ohrožených taxonů udržují jejich záložní populace: podle uznávané Mezinárodní unie ochrany přírody

(IUCN) vyžaduje záchranný chov v lidské péči na 2 700 druhů volně žijících živočichů. Zlepšující se podmínky chovu v zoologických zahradách využívajících mj. poznatky z volné přírody vedou k tomu, že četná živočišná v nich žijí déle než v minulosti a ve většině případů také déle než příslušníci stejného druhu ve volné přírodě. Uvedená skutečnost působí na omezenou kapacitu zoo, což nezdědka vyžaduje regulaci nebo úplné zastavení rozmnožování řady chovaných zvířat.

Na popsané demekologické trendy se zaměřil João Pedro Meireles z Curyšské univerzity s kolegy působícími mj. v renomovaných zoologických zahradách (*Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, 123, e2522274123, 2026). Pro účely výzkumu vyhodnotili vývoj 774 populací savců vystavovaných v letech 1970–2023 v evropských a severoamerických zoologických zahradách: data byla získána z internetové databanky Species360.

Bez ohledu na to, zda byly údaje shloučeny podle části světa, taxonomických skupin, stupně ohrožení vyhubením nebo vyhytnutím podle

IUCN nebo typu chovného programu, kupř. mezinárodního záchovného programu EAZA (Evropské asociace zoo a akvárií), podíl starších jedinců chovaných v zoologických zahradách v Evropě a Severní Americe nepřetržitě rostl, zatímco zastoupení mladých a aktivně se rozmnožujících zvířat klesalo. Podíl aktivně se rozmnožujících samic se v období 1973–2023 snížil v severoamerických zoo o 49 %, v Evropě pak o 68 %.

Stárnutí zvířat ohrožuje dlouhodobou udržitelnost populací v zoologických zahradách chovaných druhů a tím i jejich schopnost naplnit své ochranářské cíle. Protože pozorované trendy nevykazují žádné náznaky změny, měla by péče o zvířata v uvedených zařízeních brát tuto skutečnost v potaz.

Hnízda modřinek a cigaretové nedopalky: náhoda, nebo adaptivní chování?

Známe sýkory modřinky (*Cyanistes caeruleus*) vkládají do hnízd čerstvé byliny obsahující těkavé chemické látky, čímž v nich snižují výskyt parazitů. Z městského prostředí přibývá zpráva o tom, že do hnízd rovněž nosí cigaretové nedopalky nebo si je budují přímo v cigaretových popelnících a odpadkových koších. Tabák (*Nicotiana* spp.) působí jako odpuzovač hmyzu nebo insekticid: ostatně, nejběžnější a nejlevnější látky na hubení hmyzu, neonikotinoidy, nejsou nic jiného než syntetické sloučeniny odvozené od přírodního nikotinu.

Michal Gladaski u univerzity v Lodži zkoumal s dalšími badateli ve zmiňovaném polském městě, zda cigaretové nedopalky ovlivňují zdatnost (fitness) modřinek (*Anim. Behav.*, 233, 123464, 2026). Ekologové zvolili pro svůj výzkum tři typy hnízd modřinek v dřevěných budkách rozmístěných jak v lese, tak v rozsáhlejšímu parku: hnízda s cigaretovými nedopalky, sterilizovaná umělá hnízda ze suchého mechu a bavlny, která 5. a 10. den po vylíhnutí mláďat nahradila přírodní hnízda, a kontrolní hnízda, kam byly vloženy dvě nevykouřené cigarety.

Mláďata v první a druhé skupině vykazovala vyšší koncentrace červeného krevního barviva hemoglobinu a vyšší hodnoty hematokritu (podílu objemu červených krvinek k celkovému objemu krve), což ve srovnání s kontrolní skupinou naznačuje jejich zlepšenou kondici. Abundance členovců, konkrétně klíšťat, roztočů, blech a much bzučivek, se po vylíhnutí

mladých modřinek z hnízda v různých typech hnízd lišila: zmiňovaní ektoparazité byli nejpočetnější v přírodních hnízdech, v o něco menším množství se vyskytovali v budkách, kam byly přidány cigaretové nedopalky, a téměř chyběli v umělých hnízdech.

Evropané podporují návrat velkých šelem, ale jsou proti dalšímu růstu jejich populací a lovu

Po staletích, kdy byly nemilosrdně pronásledovány, se nyní zejména v důsledku přísné ochrany vrací v Evropě velké šelmy zpět do volné přírody. Početnost vlka obecného (*Canis lupus*) se v Evropské unii odhaduje na 19 000 jedinců a náš celý kontinent osídluje na 9 000 rysů ostrovidů (*Lynx lynx*) a 20 500 medvědů hnědých (*Ursus arctos*). Je stále zřejmější, že o tom, zda popsáný vývoj bude i nadále pokračovat, rozhodne mj. názor veřejnosti.

Na Švédské univerzitě zemědělských věd v Riddarhyttanu pracující Guillaume Chapron se spojil s kolegy ze Švédska, USA a Španělska a zkoumal postoje evropské veřejnosti k velkým šelmám (*Nat. Ecol. Evol.*, 10, 28–33, 2026). V letech 2022–2023 výzkumníci oslovili dotazníkem 10 807 respondentů z 23 členských států EU, kde se velké šelmy rozmnožují.

Občané členských států EU celkově návrat velkých šelem i nadále silně podporují, a to i v zemích s početnou populací vlka, jako je Itálie, Španělsko a Bulharsko. Největšího zastání se vlku, rysu a medvědu dostává v jižní a východní části EU. Evropané jsou sice nakloněni přítomnosti velkých šelem, ale staví se proti dalšímu růstu jejich populací. Tento postoj se nejvýrazněji projevuje v případě vlka, kdy si občané členských států EU s výjimkou Španělska a Portugalska většinou přejí, aby abundance zmiňované psovitě šelmy zůstala stabilní a již se nezvyšovala. V této souvislosti musíme zdůraznit, že na rozdíl od některých politiků nepovažují vlka za hrozbu pro život na venkově. Postoj k velkým šelmám se celkově neliší mezi městským a venkovským obyvatelstvem: výjimku tvoří Rakousko, Estonsko, Finsko, Lotyšsko a Rumunsko, kde větší přízeň uvedeným savcím predátorům vyjadřují lidé z měst.

Přestože se většina dotazovaných Evropanů vyslovila pro stabilní, nikoli rostoucí abundanci velkých šelem, většina z nich nesouhlasí, aby

byly loveny. Nejsilnější, byť stále menšinou podpora lovu byla zaznamenána ve Skandinávii a balkánských zemích, nejslabší naopak v jižní Evropě, konkrétně v Itálii a Portugalsku.

Otázkou tak zůstává, jaký přístup k vlku v různých členských státech EU zvolit, aby vycházel z vědeckých poznatků a současně jej podporovala široká veřejnost.

Evropské volně tekoucí řeky vyžadují jak ochranu, tak obnovu

Není žádným tajemstvím, že řeky v Evropě významně ovlivnil člověk. V současnosti na našem kontinentě najdeme více než 6 000 přehrad a asi 1,2 milionu nejrůznějších překážek přímo v toku. Pouze jediná z 20 největších evropských řek, Severní Dvina v Ruské federaci, stále proudí volně od pramene k ústí. Za volně tekoucí řeku považujeme vodní tok s minimálním vlivem člověka na v něm probíhající procesy, takže voda, energie, materiál a biota (živá složka ekosystému) se v ní pohybují bez omezení. Přitom známé nařízení Evropské unie o obnově přírody požaduje mj. obnovit v Unii do roku 2030 nejméně 25 000 km volně tekoucích řek.

Twan Stoffers z Wageningské univerzity a jeho spolupracovníci upozorňují, že ochrana zbývajících přírodních blízkých nebo přírodních řek by se měla stát nepochybnou prioritou nejen v EU, ale i na celém kontinentě (*Nat. Conserv.*, 62, 355–381, 2026). Uvedená výzva se týká zejména vodních toků na Balkánském poloostrově. Obnova by měla být šita na míru konkrétnímu vodnímu toku. Protože řeky propojují různé ekosystémy, kupř. vlastní vodní tok, břehová pásma a okolní suchozemské plochy, měla by se realizovat v širším kontextu (metaekosystémový přístup).

Autoři současně připomínají, že přeměna regulovaných řek na volně proudící toky by měla mít realistické cíle uvažující jak ekologické limity, tak budoucí změny podnebí. Úspěšná revitalizace evropských řek se pochopitelně neobejde bez aktivního zapojení zainteresovaných stran a získávání podpory veřejnosti, mj. jejím včasným informováním. Z iniciativ zaměřených na podporu volně žijících řek ekologové zmiňují programy Prostor pro řeky uskutečňovaný v Nizozemsku a Modrý pás realizovaný od r. 2017 v SRN. ■

Jan Plesník

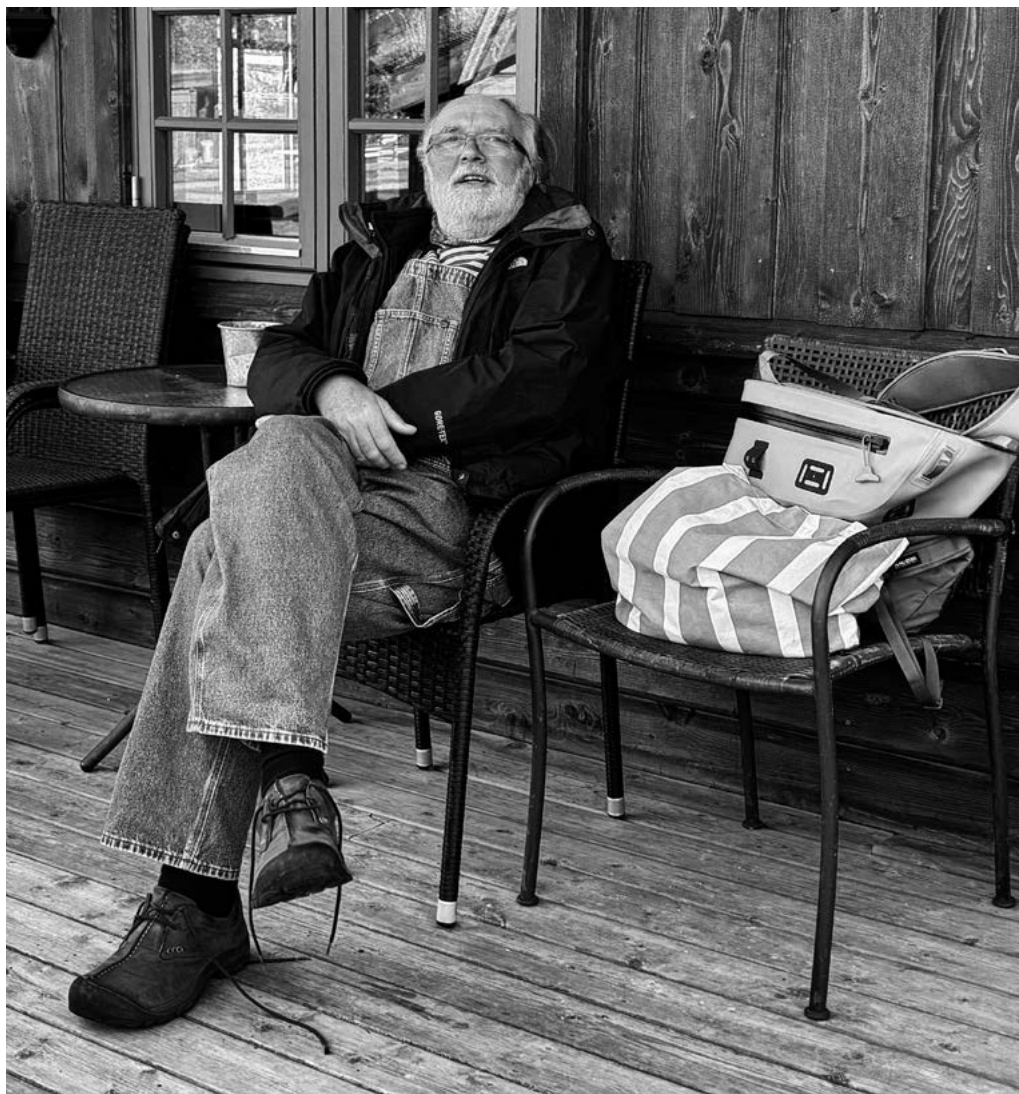
VZPOMÍNKY

Mé vzpomínky na Tomáše Rothrockla a na minulost budoucího národního parku Podyjí

Ohlédnout se za životem Tomáše Rothrockla (31. 10. 1955 v Prešově – 1. 2. 2026 v Praze), zakladatele, prvního a dlouholetého ředitele Správy národního parku Podyjí, není pro mne zdaleka tak jednoduché. Přestože jsme se potkávali 39 let jako blízcí kolegové a často trávili dlouhé hodiny diskusemi o situaci v našem oboru, o potřebách a strategii národních parků, o politice i kultuře, jen málokdy zmínil cokoli o sobě. A právě proto bych chtěl čtenářům Ochrany přírody přiblížit několik okamžiků ze svých vzpomínek na jednu z nejdůležitějších osobností naší profese v moderní historii tohoto oboru.

Na Vysoké škole zemědělské v Praze na Suchdole, kde studoval zootecnický obor agronomické fakulty o tři roky výše než já meliorace, jsme se, krom jedné situace, téměř mýjeli. V narážkách na své vzdělání vždy s humorem říkal, že je vystudovaný prasečkář. Pokud ale vím, jeho diplomová práce směřovala ke skupině živočichů, k níž měl po celý svůj život nejblíže – k rybám tekoucích vod.

Logika vojenských umístěnek mu zavelela prožít roční vojenskou prezenční službu v útvaru železničního vojska v Pohořelicích. Nic se neděje bez příčiny a o kauzalitě dalších dějů jeho života zřejmě rozhodl inzerát v novinách, který jej upozornil na volné místo na správě nedávno vzniklé CHKO Podyjí. Oboru ochrany přírody pak zůstal věrný po celý svůj život a práce ve státní ochraně přírody se stala i jeho největším koníčkem. Profesní začátky na Správě CHKO Podyjí v dalekém pohraničním regionu mnoho let před společenskou změnou nebyly jednoduché. S odstupem však na ně vzpomínal s humorem sobě vlastním. Přesto a snad právě proto, že většina území CHKO ležela v hraničním pásmu s Rakouskem, objevovaly se záměry velkých stavebních akcí, jež by trvale degradovaly přírodní hodnotu území. Dvou- a později tříčlenný

Tomáš Rothröckl na rybářské výpravě. Foto Jan Dušek

tým Správy CHKO s mizivými pravomocemi tak oddaloval a komplikoval schválení výstavby velkých kasáren, střelnice pro pohraničnický, velkoskladu kulatiny nebo sídliště pro dvacet tisíc obyvatel na (dosud) nejzachovalejším vřesovišti Kraví hora u Znojma.

Neustálý psychický tlak, beznaděj vyplývající z místních poměrů, potřeba profesně se posunout, ale i Tomášova pražská identita zřejmě vyústily v rozhodnutí změnit zaměstnavatele. Na dalších pět let zakotvil ve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody, kam nastoupil v roce 1985 do oddělení velkoplošných chráněných území. Když jsem po dvouleté přestávce v roce 1987 zabydlel jeho mládežnický pokojík na státním zámku ve Vranově nad Dyjí, personál správy zámku i sezónní průvodci vzpomínali na Tomáše jako na velikou

osobnost a zjevně jim chyběl. Na SÚPPOP řešil referentsky náročnou agendu velkých liniových staveb. Projevil zde zjevný talent, rychle se orientoval v právních otázkách a uplatnil své diplomatické schopnosti. Učil se rychle, ale zároveň byl zavalen prací. Nikdy nezapomenu na jeho telefonáty do Znojma, obvykle po třiačtyřicet hodině, kdy ještě úřadoval v kanceláři a potřeboval na chvíli vydechnout.

Rychlé společenské změny, vznik resortu životního prostředí, Českého ústavu ochrany přírody a odloučení ochrany přírody od památkové péče, to byl rok 1990. Tomáš se stal zástupcem vedoucího odboru velkoplošných chráněných území na právě vzniklém ČÚOP. V té době již ze své praxe disponoval dlouhou řadou kontaktů po celém Česku, výjimečnými schopnostmi při složitých vyjednáváních a obrovským

rozhledem. Svou zálibu v otázkách práva životního prostředí završil postgraduálním studiem na Právnické fakultě UK. Až do konce svých dnů byl Tomáš členem redakční rady vědeckého časopisu *České právo životního prostředí*. Na poli legislativy bych připomněl ještě jednu jeho zásluhu, kterou pokládám za tu z nejdůležitějších. Při tvorbě zákona č. 114/1992, o ochraně přírody a krajiny, nekompromisně propagoval princip, který jsme v nově vzniklých národních parcích pokládali za klíčový. Osud přírody v těchto územích závisel na podmínce, aby národní parky měly na svém území právo hospodařit na lesním půdním fondu. I po letech se stále silněji prokazuje, jak klíčové pro budoucnost národních parků a ochrany přírody v Česku bylo naplnění této ideje.

Již v roce 1988 byla ve vládě České socialistické republiky schválena koncepce rozvoje chráněných území, která počítala se vznikem národních parků na Šumavě, v Hrubém Jeseníku, na Křivoklátsku. Zřejmě díky Tomášovým diplomatickým schopnostem se na poslední chvíli ve výčtu území objevilo i Podyjí, ale na okolnosti, jak k tomu došlo, se ho už bohužel nezeptám. Před dvěma lety jsme si slibovali, že se jako pamětníci pustíme do odhalování subrecentní historie ochrany přírody konce osmdesátých let, protože pamětníci odcházejí. Že budeme pátrat v osobních i oficiálních archívech a poskládáme sled událostí. Teď můžu jen litovat, že ani on už se se mnou o své vzpomínky nepodělí.

Rok 1990 byl naplněn dnes již těžko představitelnými událostmi a akcemi. Tak se stalo, že František Urban, vedoucí odboru ochrany přírody vznikajícího Ministerstva životního prostředí ČR, jmenoval Tomáše Rothröckla budoucím ředitelem NP Podyjí. Ten své příští pracoviště začal svědomitě zahrnovat zajímavými vizemi a nápady. Již v dubnu 1990 se ženijní složka vojsk Pohraniční stráže Ministerstva vnitra téměř beze zbytku „postarala“ o národem nenáviděné ženijně-technické zátaras, tzv. dráty. Tomáš si uvědomil společensko-historický kontext a dopisem ministru vnitra Richardu Sacherovi zabránil na poslední chvíli likvidaci úseku u Čížova, který si dnes turisté připomínají jako památník železné opony.

Před vznikem NP bylo třeba, v mezích možností tehdejší mapové kultury, vymezit hranice národního parku a jeho ochranného pásma. S předstihem, už těsně po společenských změnách, se též ozval Klub českých turistů s požadavkem společného zamýšlení se nad

sítí budoucích pěších stezek v národním parku. Tomáš dosti nekompromisně trval na redukcii vstupu do jádrového území s ohledem na poslání národního parku. Poměrně rychle jsme však našli společnou řeč a vedení KČT naše zásady pochopilo. Překážky vyhlášení NP se nečekaně objevily na jaře 1991 na straně Ministerstva národní obrany. Vzhledem k tomu, že v našem územním vymezení ochranného pásma NP se ocitla i vojenská střelnice v Mašovicích, stanovisko MNO bylo jednoznačné – NP Podyjí nesmí být vyhlášen! Tomáš s humorem komentoval svou účast při vypjatém jednání na MNO, které bylo svoláno k tomuto problému. Vznik NP Podyjí tak prý byl zachráněn, protože oba přítomní páni ministři Ivan Dejmal i Luboš Dobrovský se dobře znali jako bývalí disidenti a zaměstnanci firmy, pro kterou umývali okna. Ministr Dejmal vznesl požadavek, ministr Dobrovský rázně zavelel a vzniku NP Podyjí už nic nebránilo.

V květnu 1989 se nám podařilo navázat poloilegální kontakty s rakouskými kolegy z nevládní organizace Iniciativa za záchranu Podyjí. Rychle jsme pochopili, že jejich cíle jsou totožné s našimi, a domluvili jsme se na vízi bilaterálního národního parku Podyjí – Thayatal. Tomášovi se podařilo do jednání zapojit Krajský národní výbor v Brně a představa společné ochrany údolí Dyje a rozvoje přeshraniční spolupráce se tak dostala do vznikajícího územního plánu velkého územního celku Podyjí. To byl na před-revoluční poměry slušný výkon. NP Thayatal se podařilo vyhlásit v roce 2000, devět let po NP Podyjí. Důležitou roli tu sehrál tlak nám spřízněných nevládních struktur i příklad již existujícího NP Podyjí. Tomáš si uvědomoval, že podpora společné územní ochrany přírody spícího regionu Dolního Rakouska a zapadlého jihozápadního cípu Moravy může mít obrovský kulturně-civilizační potenciál. Naše společné aktivity mohou posloužit jako příklad i dalším regionům.

Naplněním této vize přeshraniční ochrany přírody byla společná kandidatura a propůjčení Diplomu Rady Evropy, zapojení do struktury EUROPARC Federation a uznání statutu IUCN v kategorii II pro obě součásti bilaterálního území. Tomáš celkem přirozeně zakotvil i v mezinárodních strukturách. V letech 2006–2009 vykonával funkci prezidenta národní sekce EUROPARC Federation.

Těžištěm jeho činnosti však zůstala národní úroveň. Z mnoha jeho aktivit bych vyzdvihl

proces tvorby a schvalování velice důležité novely zákona o ochraně přírody a krajiny, která se týkala změn v činnosti národních parků. V nelehkých časech státní ochrany přírody v roce 2014 se zapojil do iniciativy vedoucí ke vzniku Fóra ochrany přírody. Tomáš měl úzké vazby s vedením správ všech národních parků v Česku. Snaha o lepší horizontální propojení, výměnu informací, zkušeností a lepší spolupráci vyústila v založení Asociace národních parků České republiky v roce 2024.

Nikdy se nestavěl do role biologa, ale uvědomoval si, že územní ochranu přírody a vlastně celý obor je třeba stavět na přírodovědných základech. Proces ochrany přírody začíná u výzkumu a dokumentace hodnot neživé i živé přírody a monitoringu k zachycení trendů. V půlstoletí prakticky nezkoumaném území NP Podyjí proto dostali příležitost všichni přírodovědci, kteří projevíli zájem, od amatérských badatelů po veličiny formátu Vojena Ložka. Tomáš důsledně prosazoval vznik vědeckého časopisu zaměřeného na publikaci článků z NP Podyjí a blízkého regionu. Přiznávám, že jsem této myšlence dlouho nevěřil a obával se, že témata z přírodních i společenských věd se brzy vyčerpají. Jeho vize se však naplnila i tentokrát a periodikum *Thayensia* existuje dodnes.

Tomáš se ocitnul ve správný čas na správných místech. Zažil a osobně ovlivňoval přerod systému státní ochrany přírody v Česku. Na situace a výzvy, které začátkem devadesátých let přicházely, nebylo možné se připravit, neexistovaly předchozí příklady. Při složitých jednáních jsem obdivoval jeho schopnost zachovat klid a věcně argumentovat. Vím ale, že byl v jádru velmi emotivní. Byl ředitelem Správy národního parku Podyjí neuvěřitelných 33 roků a možná se ty stovky vypjatých jednání a stresujících situací podepsaly na jeho zdraví.

Historie si jej zřejmě bude pamatovat především jako zakladatele NP Podyjí, který dokázal zviditelnit na národní i mezinárodní úrovni. Mně zůstávají v mysli třeba společné diskuze o československé rockové scéně sedmdesátých let. Každý z jeho mnoha přátel si s sebou nese originální vzpomínku na jeho široce rozprostřenou uměleckou duši. Jeho náhlý a neokázalý odchod ale způsobil všem zainteresovaným lidem jizvu velikosti dyjského údolí, která se hned tak nezacelí. Čest jeho památce. ■

Martin Škorpík

PRÁVNÍ OKÉNKO

Právní novinky z oblasti ochrany přírody za únor a březen 2026

Právní předpisy:

Nařízení vlády č. 45/2026 Sb., ze dne 16. března 2026, kterým se mění nařízení vlády č. 83/2023, o stanovení podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům, ve znění pozdějších předpisů, a další související nařízení vlády

Změny zavedené nařízením vlády č. 45/2026 reflektují nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2025/2649 ze dne 19. prosince 2025. Důležitou změnou je nový § 12a, který upravuje základní celofaremní ekoplatbu na ornou půdu. Toto ustanovení obsahuje pravidla pro diverzifikaci plodin, která se odvíjejí od výměry orné půdy, a zavádí pro žadatele s výměrou orné půdy nad 30 ha povinnost hospodaření s organickou hmotou min. na 35 % orné půdy. Dále novela propojuje dotační tituly s pokutami za porušení welfare zvířat a zpřísnění environmentálních standardů. V případě podpor na chov masných telat, dojených krav a bahnic či koz pravomocně uložená pokuta za týrání zvířat ve výši nad 50 do 100 tisíc Kč vede k automatickému snížení dotace o 50 %, zatímco pokuta nad 100 tisíc Kč znamená úplné neposkytnutí podpory. V oblasti protierozní ochrany (§ 24c) dochází k úpravě pravidel pro podporu pásového střídání plodin – podmínkou je sklonitost terénu alespoň 3 % na 70 % výměry dílu půdního bloku.

Kromě úpravy přímých plateb v nařízení č. 83/2023 Sb. novela zasahuje do dvou dalších souvisejících předpisů – nařízení vlády č. 307/2014 Sb., o stanovení podrobností evidence využití půdy podle užitelských vztahů, a nařízení vlády č. 73/2023 Sb., o stanovení pravidel podmíněnosti plateb zemědělcům. V nařízení č. 307/2014 Sb. v případě plnění víceleté podmínky podle nařízení vlády upravujícího opatření agrolesnictví zahrnuje definice orné půdy i půdu, která je osázená stromy, pokud jejich hustota nepřesáhne 110 kusů na

Nové právní předpisy by měly mimo jiné zjednodušit administrativní zátěž pro ekologické zemědělství. Foto Martin Dušek

1 hektar. Pro podniky v režimu ekologického zemědělství novela skrze změnu nařízení č. 73/2023 Sb. přináší plošnou výjimku z dodržování standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy podle § 5 a 6 až 11 tohoto nařízení.

Nařízení je účinné od 1. dubna 2026 s výjimkou ustanovení čl. I bodu 54, které nabývá účinnosti dnem 1. července 2026.

Nařízení vlády č. 34/2026 Sb., ze dne 2. března 2026, kterým se mění nařízení vlády č. 80/2023 Sb., o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně-klimatických opatření

Nařízení vlády navazuje na probíhající implementaci agroenvironmentálně-klimatických opatření v programovém období Společné zemědělské politiky Evropské unie (SZP) 2023–2027. Novela upravuje technické a věcné podmínky pro poskytování dotací v rámci agroenvironmentálně-klimatických opatření, zpřesňuje termíny a způsob sečení, mění minimální výsevky vybraných plodin a rozšiřuje seznam povolených druhů v osevních směsích. Účelem předkládaného návrhu nařízení vlády je snížení byrokratické zátěže jak pro žadatele o dotace, tak pro administraci.

Nařízení je účinné od 15. března 2026

Nařízení vlády č. 32/2026, ze dne 2. března 2026, kterým se mění nařízení vlády č. 81/2023 Sb., o stanovení podmínek provádění opatření ekologické zemědělství, a nařízení vlády č. 61/2023 Sb., o stanovení podmínek pro provádění opatření pro oblasti s přírodními omezeními

Nařízení vlády navazuje na probíhající implementaci agroenvironmentálně-klimatických opatření v programovém období Společné zemědělské politiky Evropské unie (SZP) 2023–2027. Novela zjednodušuje pravidla čerpání dotací v rámci ekologického zemědělství a oblastí s přírodními omezeními. Zjednodušení spočívá zejména v odstranění povinnosti podávat elektronické přehledy o chovu koní a v možnosti žádat o vyřazení z programu kdykoliv během roku. Další úpravy se týkají seznamu podporovaných druhů zeleniny v rámci dotačního titulu Pěstování zeleniny a speciálních bylin, kam byly zařazeny batáty. Změny mají za cíl snížit administrativní zátěž tak, aby byla v souladu s reálnou zemědělskou praxí.

Nařízení je účinné od 15. března 2026.

Nařízení vlády č. 24/2026 Sb., ze dne 9. února 2026 o podmínkách poskytování finančních příspěvků na hospodaření v lesích a na

vybrané myslivecké činnosti a o změně souvisejících nařízení vlády

Nařízení navazuje na změnu zmocňovacího ustanovení § 46 a 46 a zákona č. 289/2009 Sb., o lesích, a nahrazuje původní prováděcí nařízení vlády č. 30/2014 Sb., které je ke dni 1. 1. 2029 zrušeno. Nařízení zavádí komplexní úpravu systému finančních příspěvků v oblasti lesního a mysliveckého hospodaření. Finanční příspěvky, jejichž předmět byl splněn před 1. březnem 2026, se poskytnou podle původního nařízení č. 30/2014 Sb. v jeho nenovelizovaném znění. U mysliveckých příspěvků se s ohledem na specifika mysliveckého plánování a hospodářského roku (příjem žádostí od září do srpna) aplikují zvláštní lhůty.

Nařízení je účinné od 1. března 2026, s výjimkou části první hlavy III, která je účinná od 1. září 2026, a s výjimkou zrušovacích ustanovení ve vztahu k původnímu nařízení č. 30/2014, které jsou účinné od 1. ledna 2029.

Nařízení vlády č. 23/2026 Sb., ze dne 9. února 2026, kterým se mění nařízení vlády č. 73/2023 Sb., o stanovení pravidel podmíněnosti plateb zemědělcům, ve znění pozdějších předpisů

Hlavním cílem novelizace je zjednodušení pravidel pro dodržování protierozních opatření a snížení administrativní zátěže. Novela se týká zejm. § 8 a nových § 8a až 8c, které upravují standard obhospodařování půdy způsobem, který snižuje riziko degradace půdy a eroze, pro silně erozně ohroženou půdu, mírně erozně ohroženou půdu s vyšším rizikem a mírně erozně ohroženou půdu s nižším rizikem. Drobné změny se týkají také definic neproduktivních ploch a limitů pro půdu bohatou na uhlík. Součástí je technická úprava několika příloh s podmínkami hospodaření.

Nařízení je účinné od 1. března 2026.

Nařízení Agentury 4/2026 ze dne 25. března 2026 o vyhlášení přírodní památky Louky pod Pěticestím

Nařízení vyhláší přírodní památku na území Královéhradeckého kraje, která chrání ekosystémy prameništ, slatinných a přechodových rašeliništ, luk a pastvin a biotopy vzácného a ohroženého druhu rostliny tučnice obecné (*Pinguicula vulgaris* subsp. *vulgaris*), včetně její populace.

Nařízení je účinné od 9. dubna 2026.

Nařízení Agentury 3/2026 ze dne 20. února 2026 o vyhlášení přírodní památky Kočka

Nařízení vyhláší přírodní památku na území Středočeského kraje, která chrání paleontologickou lokalitu s unikátní fosilní faunou v paseckých břidlicích na vrchu Kočka. V přírodní památce je nutné mít souhlas orgánu ochrany přírody pro povolování a změny druhů pozemků a jejich využití, umístování, povolování a provádění staveb nebo terénních úprav a těžbu.

Nařízení je účinné od 7. března 2026.

Sdělení odboru územní ochrany přírody a krajiny Ministerstva životního prostředí o zajištění zpracování souhrnů doporučených opatření pro evropsky významné lokality

Ministerstvo životního prostředí vydalo souhrn doporučených opatření pro lokalitu Království v Olomouckém kraji a Slavonické rybníky v Jihočeském kraji za účelem zachování nebo zlepšení dochovaného stavu předmětů ochrany v evropsky významných lokalitách. Podrobnosti jsou dostupné na internetových stránkách Ústředního seznamu ochrany přírody.

Metodické sdělení odboru územní ochrany přírody a krajiny MŽP k náležitosti posouzení vlivů záměru podle § 45i odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, z hlediska identifikace nevýznamných negativních vlivů

Metodické sdělení obsahuje tabulku pro posouzení záměru podle § 45i odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny. Tabulka je určena pro autorizované osoby, které mají dle § 1 písm. p) zákona o ochraně přírody a krajiny povinnost identifikovat nevýznamné negativní vlivy u evropsky významných lokalit nebo ptačích oblastí, u kterých se předpokládá negativní ovlivnění, ne však významně negativní vliv.

Národní judikatura

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. března 2026, č. j. 5 As 341/2024-27, o udělení výjimky dle § 43 ZOPK za účelem asanace kůrovcem napadených lesních porostů

Spor vznikl udělením výjimky dle § 43 ZOPK ze zákazu hospodařit na území první a druhé zóny CHKO mimo zastavěné území obce

způsobem vyžadující intenzivní technologie (§ 26 odst. 3 písm. a) ZOPK), kterou povolila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Lesům ČR za účelem celoroční asanace kůrovcem napadených či ohrožených lesních porostů. Podle Agentury povolovaná činnost neměla ovlivnit zachování předmětu ochrany zvláště chráněného území. Proti tomuto rozhodnutí podala Společnost přátel Jeseníků, z. s., odvolání s námitkou, že již samotné udělení výjimky může ovlivnit předmět ochrany nebo celistvost evropsky významných lokalit. Ministerstvo životního prostředí pouze změnilo formulaci jedné z podmínek v povolení výjimky, ve zbývajících částech však rozhodnutí Agentury potvrdilo. Společnost podala proti rozhodnutí Ministerstva životního prostředí žalobu, které Městský soud v Praze vyhověl a zrušil rozhodnutí ministerstva i Agentury. Odůvodnil své rozhodnutí tím, že Agentura, byť byl hlavním důvodem jejího rozhodnutí veřejný zájem na zásazích proti kůrovci, nedostatečně odůvodnila převahu tohoto veřejného zájmu nad zájmem na ochraně přírody (neprovedla tzv. test proporcionality).

Proti tomuto rozhodnutí ministerstvo podalo kasační stížnost, které Nejvyšší správní soud vyhověl. Městský soud v Praze totiž nesprávně určil důvod udělení výjimky. Podle Nejvyššího správního soudu jsou v § 43 ZOPK stanoveny tři různé zákonné podmínky udělení výjimky, které zároveň určují i obsah odůvodnění rozhodnutí o výjimce. Podmínka (i) se týká převahy jiného veřejného zájmu nad zájmem na ochraně přírody. Podmínka (ii) představuje povolení činnosti v zájmu ochrany přírody. Podmínka (iii) je pak neovlivnění zachování stavu předmětu ochrany zvláště chráněného území. Lesy ČR sice o výjimku žádaly z důvodu převažujícího veřejného zájmu na boji s kůrovcem nad zájmem na ochraně přírody, Agentura však udělila výjimku z důvodu, že povolená činnost významně neovlivní zachování stavu předmětu ochrany zvláště chráněného území. Proto již ve svém rozhodnutí nemusela provádět test proporcionality a poměřovat převahu jiného veřejného zájmu.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. února 2026, č. j. 7 As 207/2024-32, o tzv. „jiném uspokojivém řešení“ podle § 56 ZOPK

Klíčovým závěrem NSS je vymezení rozsahu přezkumu tzv. „jiného uspokojivého řešení“ podle § 56 ZOPK. Soud konstatoval, že orgány ochrany přírody nemají v rámci řízení o výjimce povinnost znovu aktivně vyhledávat a posuzovat

zcela nové varianty umístění záměru (např. v jiných částech republiky), pokud již zvolená varianta prošla procesem EIA (posouzení vlivů na životní prostředí). Úkolem správního orgánu je posoudit pouze to, zda v rámci již vybrané a reálné varianty neexistuje jiné, pro přírodu šetrnější řešení, nikoliv se zabývat hypotetickými alternativami, které byly v předchozích fázích přípravy záměru jako nevhodné vyloučeny. ■

Aktuality sestavuje Sekce ochrany přírody a krajiny AOPK ČR (Helena Šmolková, helena.smolkova@aopk.gov.cz).

RECENZE

Půda jako dynamický ekokomplex aneb po čem šlapeme

Život v půdě. Příručka pro začínající půdní biology

Miko L. a kol.

2., doplněné vydání. Lipka Brno 2025. 256 str. ISBN 978-80-88212-64-5. Cena 350 Kč

Psát o půdě není zrovna snadné a psát o ní rozumně bývá ještě náročnější. Nemáme pochopitelně na mysli ani část domu pod střechou, kde se věší prádlo nebo kam se odkládá nepotřebné harampádí, ani pozemky, z nichž některé jako mávnutím kouzelného proutku, respektive změnou územního plánu, zvýší svou cenu, nikoli hodnotu, nejméně o jeden řád. Naše konstatování se týká specifického přírodního útvaru vznikajícího z povrchových zvětralín zemské kůry a z organických zbytků působením půdotvorných činitelů a času. Nemalé úskalí spočívá v tom, že v případě lesa, louky či rybníka si ihned vybavíme nejen uvedený typ zemského krytu / krajinného pokryvu, ale víme také, jak funguje. Avšak v případě půdy tomu tak není. V našem poznání se obvykle dostaneme pouze k jejím svrchním vrstvám, samozřejmě pokud nejste studnař, horník nebo ilegální kopáč vltavínů.

Nicméně i tady platí ono okřídlené: Kdo se bojí, nesmí do lesa – či spíše na knižní trh. V roce

Ryčí činnost krtka obecného nedělá radost zemědělcům a zahrádkářům, nicméně provzdušňuje půdu, podporuje rozptylování organismů v ní a pozitivně ovlivňuje půdní vodní režim. Foto Jan Plesník

2019 představil Ladislav Miko (netřeba představovat), půdní biologka Hana Šantrůčková, která se zabývá také ekosystémovou ekologií, a ekopedagog Aleš Máchal publikaci věnovanou půdní biologii. O šest let později se ke čtenářům dostalo druhé, doplněné vydání.

V úvodní části publikace se čtenář dozví, nejen proč je zkoumání půdy, edafon (společenstvo organismů žijících v půdě) nevyjímaje, důležité, ale také, co půda vlastně je. Bez pochopení toho, jak zmiňovaný skladebný prvek zemského systému vzniká, jak vypadá půdní profil, proč je povrch půdy specifickým ekosystémovým rozhraním, z čeho se půda skládá a jaká je její struktura, je obtížné si představit, jak půdní ekosystém funguje. A právě této problematice, představené na základě soudobých znalostí, se věnuje samostatná kapitola příručky. Zvláštní pozornosti se oprávněně těší přeměna tří biogenních prvků, tedy uhlíku, dusíku a fosforu, v půdě. Dojde ale i na nejrůznější interakce, a to mezi půdními organismy, v rhizosféře, tj. specifickém prostoru v blízkosti kořenů rostlin, a mezi faunou a půdní mikroflórou.

Jak prokouknout, co se děje pod zemí. Tímto podtitulkem uvádí Ladislav Miko hutnou stať zabývající se výzkumem půdních ekosystémů: měla by pomoci komukoli, kdo bude mít zájem se do bádání o životě v půdě zakousnout a současně se vyhnout chybám z neznalosti. Metody výzkumu jednotlivých taxonů a gild půdních organismů

jsou uvedeny přímo v příslušných pasážích. Spoluautorka recenze si posteskla, že je škoda, že obdobnou metodiku výzkumu půdní bioty kombinující aktuální vědecké poznatky a dlouholeté osobní zkušenosti neměla k dispozici již v době, kdy začala připravovat diplomovou práci o pancířníku druhu *Rhysotritia duplicita*.

Podle strážlivých odhadů žije v půdě 59 % všech druhů osídlujících naši planetu (Anthony *et al.* 2023). Již z toho důvodu museli tvůrci publikace chtít nechtě přikročit k výběru blíže prezentovaných taxonů, resp. gild. Povídání o každé skupině organismů (bakterie a archea, půdní houby, půdní řasy, půdní prvoci, půdní hlístice, ostatní mikrofauna, roupice, půdní roztoči, půdní skrytočelistní, ostatní půdní mezofauna, žížaly, půdní plži, půdní koryši, pavoukovci, mnohonožky, půdní hmyz a půdní megafauna) poskytuje informace nejen o její početnosti, a to jak jedinců, tak biomasy, o druhové bohatosti v globálním měřítku a v ČR a o její úloze ve fungování půd, ale také o metodách, jak je rozumným způsobem zkoumat. I tak zabírá tato část více než polovinu celé publikace.

V závěru hodnocené knihy se čtenáři dostává příležitost si připomenout roli vybraných gild půdních organismů, a to v nejlepším slova smyslu v holistickém pojetí. V seznamu literatury jsou vyznačeny určovací příručky a klíče. Publikaci uzavírá věcně pojatý výkladový slovníček pojmů a rejstřík českých a latinských jmen organismů.

Pokud bychom chtěli příručku stručně charakterizovat, musíme autory kromě mimořádně zdařilé grafické podoby a čtivosti textu pochválit také za její prošípkování nejrůznějšími informacemi. Čtenář se kupř. dozví, že na jednom metru čtverečním půdy žije těžko uvěřitelných 10 bilionů až 10 biliard bakterií: jinak řečeno, na ploše 1×1 metr se vyskytuje 100–100 000krát více jedinců těchto prokaryot, než čítá celá lidská populace. Věděli jste třeba, že drabčíkovitý brouk kyjorožec narudlý (*Claviger testaceus*) osídlující mraveniště se s velkou pravděpodobností stal předlohou legendárního všeznála, rádoby všemůla a neúnavného samozvaného poskytovatele různých rad v jedné osobě brouka Pytlíka? Ví se, že tvůrce kultovních dětských knih Ondřej Sekora charakter a chování svých hrdinů konzultoval se špičkovými entomology včetně slovních univerzitních profesorů.

Lehce stravitelný text ještě umocňuje vyprávění hlavního autora tištěné kurzívou. Někdy přechází do hovorové češtiny (breberky), což určitě neuráží ani vyslovené staromilce. Ladislav Miko plně vytěžuje dar daný mu do vínu: psát, či spíše vyprávět i o složitých věcech naprosto srozumitelně. Nicméně nezneužívá jej k laciné exhibici a čtenáři jej servíruje v dobře odměřených dávkách, přičemž vše navíc okořeňuje cennými a žádoucími radami z vlastní empirie.

Ještě poznámka k titulu naší recenze. Pojetí ekosystému, tedy souboru všech organismů na určité ploše spolu s celou neživou složkou prostředí, přináší viditelné výhody, ale současně má rovněž zřejmé nedostatky. Jako ekosystém proto můžeme vymezit jakoukoli část prostředí osídlenou organismy včetně umělého prostředí vytvořeného člověkem. Vylíšení ekosystému tak zůstává především problémem prostorového měřítka. Proto někteří ekologové přišli s představou ekokomplexu (supraekosystému) tvořeného funkčně propojenými dílčími ekosystémy: nevnímáme jej ovšem jako krajinu. Přejde nám, že uvedený přístup lze modelově uplatnit právě v případě půdy.

Kromě nepřehlédnutelných kreseb známého výtvarníka Jana Dungela, vzděláním biologa, knihu oživují cenné fotografie půdních organismů. V případě často zcela unikátních mikrofotografií bychom uvítali měřítko přibližující velikost daného objektu. Doslovný překlad ekosystémový inženýr se nám v českém kontextu nezdá příliš výstižný: jde spíše o ekosystémového tvůrce, nebo dokonce konstruktéra, a to i bez vysokoškolského diplomu nebo licence strojvůdce

(str. 227). *Arvicola terrestris* je starší název pro hryzce vodního (dnes *A. amphibius*), nikoli pro norníka rudého *Clethrionomys glareolus*, který je na obrázku (str. 222).

Podtitulek recenzované, veskrze zdařilé publikace je poněkud zavádějící. Kniha, jež by neztratila, pochopitelně v dobrém překladu, ani na zahraničním trhu, je bezpochyby primárně určena těm, kdo s půdní biologii začínají anebo kdo o tom alespoň uvažují, tedy středoškolákům a vysokoškolákům v nižších ročnících. Ostatně, její pramáti se stal učební text pro účastníky Biologické olympiády. Nicméně přečíst by si ji měl každý, koho zajímá životní prostředí a zejména zákonitosti, podle nichž funguje. ■

Marcela Plesníková, Jan Plesník

Hydrological restoration in the Lužní Potok/Floodplain Brook drainage basin. Photo by Marek Havlíček

SUMMARY

Obermajer J., Fišer B., Brůčková M., Červenková Z., Fischerová J., Kastnerová L., Komancová B., Palivcová L. & Vejrová H.: Ten Years of the Brdy Highlands Protected Landscape Area – An Island of Mountain Nature in the Heart of Bohemia

The Brdy Highlands Protected Landscape Area (Central Bohemia) was established 10 years ago and displays a unique position in terms of both its history and current land use. The natural value of the Brdy Highlands is caused by the fact that it is a landscape minimally affected by human settlement and agriculture, where forestry—particularly Norway spruce (*Picea abies*) monocultures—and long-term military use have dominated. The fact also contributed to the emergence of treeless areas and greater habitat diversity. Following the abolition of the military training area, the Protected Landscape Area was declared by a procedure supported in part by concerns over radar construction and gold mining. However, the result was relatively soft protective measures. Initially, it was necessary to overcome the mistrust of local residents and traditional visitors and establish visitor regulations. The goal is to preserve the remoteness

and natural character of the area. An important part of management involves maintaining heathlands, wetlands, and other valuable habitats, including efforts to introduce controlled burning. Great emphasis is placed on cooperation with landowners, organizations, and the public. Thanks to the collaborative approach, a network of hiking trails, nature trails/educational paths, and the Brdy Highlands House of Nature visitor centre have been built there. ■

Skokanová H., Havlíček M., Slach T., Svoboda J., Mariňáková M., Volf O., Volfová E., Mačát Z., Dvořák T. & Škorpík M.: Restoration Strengthening Landscape/Ecological Connectivity in the European Green Belt

The European Green Belt is a region with a turbulent history that stretches over 12,500 km across Europe, serving as a reminder of the continent's division by the Iron Curtain. It stretches from the Barents Sea to the Mediterranean and crosses the territory of 24 countries. Long-term no-go areas allowed nature to develop spontaneously, resulting in dozens of National Parks and thousands of other Protected Areas having been declared up to now. The idea for the initiative emerged after the fall of the Berlin Wall and gradually spread throughout Europe. Today, the territory is divided into four regions—Fennoscandian, Baltic, Central European, and

Balkan—which differ in natural conditions and species diversity. The motto “Borders divide, nature unites” captures the fundamental principle of the entire initiative. In the Czech Republic, the Green Belt follows the southwestern and southern borders and includes a number of valuable areas, including National Parks, Protected Landscape Areas, and other sites. The ReCo (Restore to Connect) project, implemented between 2023 and 2026 with the participation of an international consortium, plays a significant role there. Its goal was to find suitable solutions for the restoration of degraded ecosystems and the improvement of landscape/ecological connectivity. The project consisted of pilot activities focused on habitat restoration and the support of endangered wild species. These included e.g. the restoration of wetlands, peatlands, meadows, and dry grasslands, as well as support for species such as the European bison (*Bison bonasus*) and the European wildcat (*Felis silvestris*). In the Czech Republic, the measures focused primarily on the Smrčiny Mountains and the Podyjí/Thaya River Basin National Park, where hydrological restoration and specific interventions to support species were carried out. The project has resulted in regional restoration plans, transnational strategies, and practical guides that summarize the lessons learned from the implemented measures and are intended to serve as a basis for further natural habitat conservation and restoration. ■

Ziedler M.: The Common Bilberry as a Key (Anti)player in Changing Mountain Ecosystems

Cold regions worldwide experience shrubification—shrub expansion into tundra and alpine zones. Surprisingly, Common bilberry (*Vaccinium myrtillus*) has become dominant in these habitats. Contrary to 1990s predictions of decline due to reduced snow cover, bilberry thrives across European mountains, having been expanding since the mid-19th century. The success stems from: warming extending growing seasons and accelerating soil nitrogen cycling; atmospheric nitrogen deposition; ericoid mycorrhiza enabling efficient nutrient uptake from poor acidic soils; and clonal growth enhancing rapid regeneration. Bilberry modifies its habitat – dense stands retain snow, reduce temperature fluctuations, accumulate litter, and enhance nutrient cycling. This creates uniform communities threatening alpine biodiversity. Regular mowing with biomass removal or extensive grazing by sheep/goats to create habitat mosaics rather than eliminate bilberry accompanied by essential long-term monitoring are recommended. ■

Marada P.: Is it Possible to Effectively Help European Hares during a Dangerous Outbreak of Myxomatosis?

During the summer of 2025, a highly pathogenic strain of the myxomatosis virus was confirmed in the European hare (*Lepus europaeus*) population in the Czech Republic, causing an exceptionally aggressive disease in these mammals. Experience from Spain and the U.K. shows that mortality can reach up to 57% of the population, raising the question of how to effectively intervene so that losses remain manageable and the population continues to be viable. As part of practical measures, proper sanitation must be carried out—thoroughly treating footwear and disinfecting the clothing of those handling carcasses, immediately burying any carcasses found, and cooperating with State Veterinary Administration authorities. Another potential solution is the use of natural predators, which serve as a “health police” in the hunting grounds and contribute to population control and recovery. This primarily involves red foxes (*Vulpes vulpes*). Long-term persecution of predators has disrupted the biological balance, which is now manifesting as weakened populations. In

addition to sanitation, it is crucial to ensure appropriate conditions in the agroecosystem—that is, sufficient food, cover, and tranquillity. Proven measures include e.g. landscape-forming orchards with unmown vegetation left in place, which provides both shelter and a food source. Meaningful control and restoration of the biological balance require an active and responsible approach from hunters and other land managers; otherwise, there is a risk of a further significant decline in European hare populations. ■

Chytrý K. & Kalníková V.: The Coastal Small-reed (*Calamagrostis pseudophragmites*) in the Beskydy/Beskids Mountains: a Litmus Test for the Health of Gravel-bearing Rivers in the Czech Republic

The gravel-bearing rivers of the Beskydy/Beskids Mountains (the north Moravia and Silesia) used to be symbols of the dynamics of nature not controlled by humans; their wide, meandering beds were constantly changing. Today, however, the Ostravice, Morávka, and Olza rivers are confined by dams, weirs, and reinforced banks, which has halted sediment transport there. The rivers are deepening, historic alluvial deposits are becoming overgrown, and along with them, unique habitats and species adapted to dynamic environments—such as the Coastal Small-reed (*Calamagrostis pseudophragmites*), also known as the Coastal small reedgrass—have been disappearing. This is a competitively weak grass that requires sunny and moist sites with gravelly sediment. Long-term monitoring shows varying trends in its populations within the study area. On the Bílá Ostravice/White Ostravice River and the upper Ostravice River above the Šance Water Reservoir, populations remain relatively stable, although they display some spatial limits. In contrast, on the Ostravice/River below the Šance Water Reservoir, there is a significant decline, mainly due to stream regulation, gravel extraction, and the disappearance of active alluvial deposits, which have been transforming into stable banks. On the Morávka River, a combination of a dam, a dense network of weirs, and intensive riverbed deepening has led to a rapid decline in the Coastal small-reed populations. In contrast, the Olza River, which has no dam in its upper reaches and is less regulated, shows a relatively stable condition, although interventions carried out there could be fatal for the whole river ecosystem. The current situation of gravel-bearing rivers in the Beskydy/Beskids Mts. can be described as dire.

Nevertheless, restoration has been still possible there, but it requires the restoration of river dynamics, a reduction in river regulation, sediment management, and adjustments to flow rates. Without addressing the root causes, any effort to save individual species will be ineffective. Unless there is a change in approach, we risk permanently losing the gravel-bearing rivers of the Beskydy/Beskids Mts. and their unique ecosystems. ■

Plesník J.: What Biodiversity Conservation Needs from Science (and Vice Versa)

Views on the relationship between science and nature conservation can be quite contradictory. Nature conservation as a distinct human social activity emerged in the 19th century out of emotion and initially focused on romantic wilderness and remarkable wildlife species. Gradually, however, ecological knowledge began to permeate the field, and nature conservation increasingly relied on scientific foundations—a trend confirmed by the founding of the International Union for Conservation of Nature (IUCN) in 1948 and the later emergence of conservation biology as a distinct discipline, whose goal is to provide expert guidance for the practical protection, conservation and management of nature and the landscape. At the beginning of the new millennium, scientists emphasized the need for indisputable evidence, as conservationists often make decisions based on experience or intuition. It has become clear that effective nature conservation cannot act without insights not only from the natural sciences, but also from economics, sociology, psychology, marketing, public relations, and other fields. Consequently, a broader concept of conservation science is gradually gaining ground as an interdisciplinary approach that also utilizes new tools, e.g. citizen science or modern technologies. Ideally, science provides nature conservation with data, evidence, and arguments derived from research, with an emphasis on reliable data and long-term time series. Current conservation planning seeks to identify elements of nature (species, habitats, ecosystem processes) that require special attention and increasingly makes use of new methods, including artificial intelligence. Scientific findings are also applied in assessing threats to biodiversity, developing conservation tools, and making decisions regarding the specific protection, conservation and management of species, habitats, and ecosystems. ■

Strnad M., Libosvár T., Šíkula T., Dostál I., Slepica M., Hlaváč V. & Uhlíková J.: Are Ecoducts/Wildlife Overpasses Used by Animals, and Where Are They Actually Located in the Czech Republic?

In the Czech Republic, the road and highway network is expanding, and new residential developments are being built. To facilitate wild animal movement and dispersal and prevent the fragmentation of wild animal populations, ecoducts, also known as wildlife overpasses, green bridges, eco-passages or more generally wildlife crossings, are being constructed as part of the transportation infrastructure. There are 36 ecoducts in operation in the Czech Republic, but their functionality has not yet been systematically monitored—it has not been determined whether and by which animal groups they are used. As part of the TRIPASS project, 24 ecoducts were monitored using camera traps. A total of 150,000 photographs were processed. The most frequently recorded species were the Roe deer *Capreolus capreolus* (44%), Fallow deer *Dama dama* (14%), European hare *Leopus europeus* (14%), and Wild boar *Sus scrofa* (13%). The authors also monitored the occurrence of reptiles at selected ecoducts (the Common slow worms *Anguis fragilis* and the Sand lizard *Lacerta agilis* were found there). Ecoducts are also important for small mammals, for whom the highway acts as a barrier. Monitoring of bat occurrence at two new ecoducts indicates minimal use due to the absence of vegetation. In contrast, the 25-year-old Dolní Újezd ecoduct has been used by 13 bat species, which utilized the dense tree vegetation. ■

Görner T.: New Additions to the List of Invasive Alien Species of (European) Union Concern

In August 2025, the fourth update to the list of invasive alien species of European Union concern, *i.e.* invasive alien species with significant negative impact on the natural environment, economy, or human health in the EU (hereinafter referred to as the EU list) took place. By European Commission Implementing Regulation (EU) 2025/1422 other 8 plant species and 18 animal species were added to the existing list. The vast majority of them do not occur in the Czech Republic at all, but also some species quite common across the country can be found on the EU list. The latter include three species of the knotweed (*Reynoutria* spp.), the

In the well-known Doñana National Park in Spain, scientists have been studying the impacts of climate change on the local nature—including Europe's largest sand dunes—for some time now, using several research plots for this purpose. Photo by Jan Plesnik

American mink (*Neogale vison*), and the Sika deer (*Cervus nippon*). The developing the EU list is established by Regulation (EU) No 1143/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the prevention and management of the introduction and spread of invasive alien species. Proposals for the EU list are assessed by the EU Scientific Forum on Invasive Alien Species and then discussed by the EU Invasive Alien Species Committee, where individual Member States are represented. Member States are also required to monitor the occurrence of invasive alien species included into the EU list on their territories; in the Czech Republic through Section 13f of the Act on Nature Conservation and Landscape Protection, as amended later. The task is implemented by the Nature Conservation Agency of the Czech Republic (NCA CR); records of occurrences can be searched in the Nature Conservancy Species Occurrence Finding Data Database. In this context, it is worth mentioning the ongoing project “Mapping and Monitoring of Invasive Alien Species”, implemented in 2023–2029, funded by the Operational Programme “Environment” and led by the NCA CR. The EU Member States are also required, upon timely detection of an occurrence, to take steps to rapidly eradicate the invasive alien species before establishing

viable populations there. Currently, the primary method of controlling American minks is culling through hunting. However, the most debated new addition to the EU list has currently been the Sika deer because its occurrence has a demonstrably negative impact on native species. The primary control mechanism will therefore continue to be targeted culling using standard hunting methods. ■

Růžička T. & Nitsch O.: Czechs Support Nature Conservation

The high level of support for nature conservation among Czechs comes as no surprise. This was confirmed by a large-scale public opinion survey conducted as part of the ten-year Prospective LIFE project, co-funded by the European Union. The last similar survey on nature conservation in the Czech Republic took place in 2018. The new survey shows that three-fifths of the population have a positive relationship with nature. A full 66% of people believe that nature conservation should take precedence over other public interests. However, only half of the population believes that nature conservation in the Czech Republic is adequately ensured, and only 41% consider its funding to be sufficient. Czechs spend a lot of time in nature, and most view its contribution to quality of life positively. As

many as 89% report that when they are upset or stressed, spending time in nature improves their mood. The vast majority of Czechs (93%) agree with the statement: “Something important would be missing from my life if I couldn’t go outside to enjoy nature.” The vast majority of Czech residents are aware that pollinators play an irreplaceable role in nature. Citizens most often cite environmental pollution as the main cause of the threat to wild plant and animal species in the Czech Republic. Czechs love nature and spend quite a lot of time in it and they perceive it as an important part of their life. The presented public opinion poll also shows how much space for improvement there is in nature conservation outreach to the public. But at the same time, it makes a fairly convincing case that people love nature, respect conservation efforts, and are willing to get involved. ■

Just T.: 120 Years of the Wastewater Treatment Plant in Prague-Bubeneč

Nature conservation and wastewater management are two fields of activities that have long had little direct overlap. Nature conservation has only relatively recently evolved from a traditional focus on species and sites of natural value to a recognition of the comprehensive importance not only of aquatic ecosystems but also of the landscape’s water regime as a whole. The realization that this state of affairs is practically always linked to water quality issues is sufficient to acknowledge the close relationship between

the two fields. At the same time, rising water temperatures and minimal flows in watercourses significantly exacerbate the consequences of the absence of treatment. The year 2026 marks the 120th anniversary of the commissioning of the Old Sewage Treatment Plant in Prague-Bubeneč. Globally, it is, in terms of both construction and technology, almost the best-preserved facility of the earliest generation of wastewater treatment plants. From 1897 practically until the start of World War I, a sewer network had been systematically built in Prague. The facility was structurally completed and technologically equipped in 1906, and it was put into operation that same year. The Bubeneč treatment plant was purely mechanical. The biological treatment processes common today were only just beginning to be discovered before World War I. The mechanical treatment provided by the Bubeneč plant was soon considered inadequate after World War I. The new treatment plant was officially put into operation in 1965, and full functionality—including a biological stage based on the activated sludge process—was achieved in 1968. In 1991, the Old Sewage Treatment Plant was officially designated a Cultural Monument. It currently operates under the name Old Wastewater Treatment Plant and offers guided tours of the site to the public. ■

Makal J., Klouček O., Hnízdilová L., Miko L. & Chmelař J.: News

from Samarkand: Results of the 20th Meeting of the Conference of the Parties to CITES

In late November and early December 2025, the 20th Meeting of the Conference of the Parties to CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) took place in Samarkand, Uzbekistan. The text of the Convention was adopted by representatives of eighty countries on Washington, D.C., on March 2, 1975. Thus, 2025 marked exactly 50 years since the international community began protecting species of fauna and flora through CITES. The 20th meeting of the Conference of the Parties to CITES can undoubtedly be described as a success. A number of amendments were adopted, leading to stricter regulation of trade in endangered wild plant and animal species. At the same time, the adoption of several controversial proposals that would have weakened protection and posed a risk to the species concerned in the wild was successfully prevented. CITES is a significant and effective tool for biodiversity conservation, a fact that has been repeatedly demonstrated over the past half-century of its operation. There continues to be broad consensus on the fundamental idea that international trade in wild animals and plants must be controlled to avoid extinction of some of them. This is another reason why the authors are convinced that CITES has a long future ahead of it. ■

KONTAKTY NA AUTORY:

Bohumil Fišer

AOPK ČR,
RP Střední Čechy,
vedoucí Oddělení SCHKO Brdy
bohumil.fiser@aopk.gov.cz

Tomáš Górnér

AOPK ČR,
vedoucí Oddělení speciálních agend
druhovité ochrany
tomas.gorner@aopk.gov.cz

Kryštof Chytrý

University of Vienna
krystof.chytry@gmail.com

Tomáš Just

AOPK ČR,
RP Střední Čechy
vedoucí Oddělení péče
o přírodu a krajiny
tomas.just@aopk.gov.cz

Veronika Kalníková

AOPK ČR,
RP Moravskoslezské,
Správa CHKO Beskydy
veronika.kalnikova@aopk.gov.cz

Jakub Makal

AOPK ČR,
Oddělení speciálních agend
druhovité ochrany
jakub.makal@aopk.gov.cz

Petr Marada

Mendelova univerzita v Brně,
Ústav zemědělské, potravinářské
a environmentální techniky
petr.marada@mendelu.cz

Ondřej Nitsch

AOPK ČR,
Samostatné oddělení komunikace
ondrej.nitsch@aopk.gov.cz

Jaroslav Obermajer

AOPK ČR,
ředitel RP Střední Čechy
jaroslav.obermajer@aopk.gov.cz

František Pelc

AOPK ČR,
ředitel
frantisek.pelc@aopk.gov.cz

Jan Plesník

AOPK ČR,
poradce pro mezinárodní vztahy,
Samostatné oddělení vnějších vztahů
jan.plesnik@aopk.gov.cz

Marcela Plesníková

Úřad městské části Praha 13,
místostarostka
PlesnikovaM@praha13.cz

Tomáš Růžička

AOPK ČR,
vedoucí Samostatného oddělení
vnějších vztahů
tomas.ruzicka@aopk.gov.cz

Hana Skokanová

Výzkumný ústav pro krajinu,
Odbor ekologie krajiny
hana.skokanova@vuk.gov.cz

Martin Strnad

AOPK ČR,
Oddělení speciálních agend
druhovité ochrany
martin.strnad@aopk.gov.cz

Martin Škorpík

Správa NP Podyjí,
Oddělení speciální ochrany přírody
a strategického plánování
martin.skorpik@nppodyji.cz

Helena Šmolková

AOPK ČR,
Samostatné právní oddělení
pro veřejnou správu
helena.smolkova@aopk.gov.cz

Karolína Šulová

AOPK ČR,
vedoucí Samostatného oddělení
komunikace
karolina.sulova@aopk.gov.cz

Michal Vávra

Povodí Labe, s. p.,
Oddělení ekologie
vavram@pla.cz

Miroslav Ziedler

Univerzita Palackého v Olomouci,
Přírodovědecká fakulta,
Katedra ekologie a životního prostředí
miroslav.ziedler@upol.cz